

NIEZWYKŁE METAMORFOZY

Karczmiska dawniej a dziś

NIEZWYKŁE METAMORFOZY

Karczmiska dawniej a dziś

Karczmiska 2020

Publikacja wydana przez Klub Seniora „Zawsze Młodzi”
we współpracy z Gminną Biblioteką i Domem Kultury w Karczmiskach
oraz Urzędem Gminy w Karczmiskach

Wydruk publikacji został sfinansowany ze środków Gminy Karczmiska
w ramach zadania publicznego w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr
kultury i dziedzictwa narodowego oraz wspierania i upowszechniania
kultury fizycznej i sportu. Wspieranie przedsięwzięć lokalnych w zakresie
wydania publikacji.

Karczmiska 2020

Zastrzegamy sobie prawo do redagowania tekstów, korekty, dokonywania
skrótów oraz obróbki graficznej zdjęć.

AUTOR:

Barbara Rudnicka

SKŁAD I ŁAMANIE TEKSTU:

Marcin Chojnacki

DRUK:

www.drukownia.pl

Drukarnia internetowa

ul. Kukułek 41

41-200 Sosnowiec

Spis treści

WSTĘP	6
DWÓR SZLACHECKI	7
MAJĄTEK DWORSKI	10
DAWNY URZĄD GMINY	12
PLAC NIEPODLEGŁOŚCI	13
ŻŁOBEK	15
PRZYCHODNIA „PANACEUM” s.c.	17
SZKOŁA PODSTAWOWA	18
SPICHLERZ	20
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY	24
PODWORSKI BUDYNEK GOSPODARCZY	26
TEREN PO DAWNYCH „CZWORAKACH”	28
AGRONOMÓWKA	29
PRZESTRZEŃ PUBLICZNA	31
ZAKOŃCZENIE	37
PODZIĘKOWANIA	38

WSTĘP

Wystarczy rozejrzeć się wokół, aby zauważyć jak bardzo zmieniło się nasze otoczenie. Proces, niezwykle dynamiczny zwłaszcza na przestrzeni ostatnich lat, zachodzi zarówno w przestrzeni publicznej jak i prywatnej. Zobaczymy więc co to się działo na przykładzie niezwykle malowniczego miejsca jakim są Karczmyska, miejscowość położona między Kazimierzem Dolnym a Opolem Lubelskim w północno zachodniej części województwa lubelskiego. Zapraszamy w podróż po stronach tej publikacji. Podczas niej odwiedzimy niektóre miejsca i zobaczymy jak wyglądały wcześniej a jak wyglądają obecnie. Będzie to podróż magiczna: w czasie i przestrzeni, przy użyciu wyobraźni, a swoistym wehikułem czasu będą fotografie. Dla jednych, którzy większość swojego życia spędzili w Karczmyskach to podróż sentymentalna w lata młodości, dla innych poznawcza i mamy nadzieję interesująca. W Polsce zwłaszcza w okresie ostatnich trzydziestu lat nastąpiły istotne zmiany ustrojowe, staliśmy się członkiem Wspólnoty Europejskiej. Było to między innymi katalizatorem do rozwoju wielu dziedzin życia. Zmiany, które się dokonały nie powstały samoistnie. Były wynikiem inicjatywy, kreatywności, mądrości, gospodarności i zwyczajnej chęci zrobienia czegoś dla innych, mieszkańców tej ziemi. To dzieło ludzi, którzy znaleźli się w odpowiednim czasie i na odpowiednim miejscu. Czynnikiem wyzwalającym tę cudowną energię wśród ludzi było powstanie samorządu terytorialnego. Wreszcie mieszkańcy danej miejscowości mogli decydować co i kiedy chcą robić. Pierwsze inwestycje zmieniające naszą rzeczywistość to tzw. media komunalne

czyli wodociągi, gazociągi i kanalizacja. Wykonywane ze środków własnych mieszkańców, ale też wspomagane z funduszy pozyskiwanych przez samorząd. Władze samorządowe były i nadal są inicjatorami i wykonawcami tych metamorfoz w przestrzeni publicznej, a często też inspiracją dla wielu zmian w przestrzeni prywatnej. Trzeba też zaznaczyć, że potrafiliśmy mądrze wybrać do władz samorządowych odpowiednich ludzi, prawdziwych społeczników zdolnych wykonywać te niełatwe, lecz wdzięczne zadania dla dobra ogółu. To tyle bardzo ogólnych informacji wstępnych.

Zapraszam do odwiedzenia pierwszego miejsca na terenie Karcz-misk, które przeszło niezwykłą metamorfozę zarówno w wyglądzie zewnętrznym jak i pełnionej funkcji.

DWÓR SZLACHECKI

Na stoku wzgórza, prawie w centralnej części miejscowości, otoczony pięknym parkiem znajduje się wiekowy budynek zwany przez mieszkańców pałacem. Powstał około 1800 r. i służył właścicielom Karcz-misk za dom mieszkalny. Jego pierwotna forma była nieco skromniejsza, a rozbudował go w 1839 r. kolejny właściciel Ignacy Wessel. W tej formie przetrwał do dziś.

Funkcję domu mieszkalnego pełnił do 1945 r. dla kolejnych właścicieli – rodziny Strażyców. Byli to ostatni prywatni właściciele majątku dworskiego. Po II wojnie światowej w wyniku reformy rolnej (1944 r.) majątki ziemskie w Polsce zostały rozparcelowane. Dwór wraz z budynkami gospodarczymi i ziemią przeszedł na Skarb Państwa. Ziemia w większości została przydzielona chłopom, a budynki przystosowano do różnych funkcji społecznych. We dworze mieściła się szkoła, później przedszkole, biblioteka opubliczna a obecnie Gminna Biblioteka i Dom Kultury. Budynek będący własnością Skarbu Państwa powoli popadał w ruinę, gdyż nie było dostatecznie wielu środków by zadbać o generalny remont. Dopiero po przejęciu przez samorząd zadbano o pełną metamorfozę budynku.

Dawne wnętrze dworu.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Współczesne wnętrze dworu (oddział dla dzieci biblioteki).

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Budynek dworu przed remontem.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Obecny wygląd dworu.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

MAJĄTEK DWORSKI

Poruszamy się ciągle po terenie wokół dworu w Karczmiskach, bo tu ciekawe metamorfozy przeszły budynki gospodarcze należące do kompleksu dworsko-parkowego. Od 1947 r. stały się bazą dla szkoły zawodowej, która kilka razy zmieniała profile kształcenia. Na obszarze zajmowanym przez dawne dworskie budynki gospodarcze, dobudowano nowe na potrzeby szkoły (internat, dom nauczyciela) a niektóre rozebrano (np. budynek kuźni). W latach 1965 – 1968 powstał budynek szkolny, w którym mieści się szkoła, internat i administracja szkolna. Od 1979 r. szkoła zawodowa przekształciła się w Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy i tak jest do dziś czyli do 2020 roku.

Budynki dworskie.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Budynek szkoły zawodowej przed remontem.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy obecnie.

Fot. Zdjęcie z 2020 r.

DAWNY URZĄD GMINY

Następne miejsce, które odwiedzimy to budynek zajmowany obecnie przez przedszkole w Karczmiskach. To także wiekowy budynek, bo powstał około 1886 r., kiedy tymi terenami zarządzała carska administracja. Przeznaczony był pierwotnie na kancelarię gminną. W tym charakterze użytkowany był aż do 1982 r. choć mieściły się tam również inne instytucje np. ośrodek zdrowia. Po wykonaniu generalnego remontu przez władze samorządowe jego wygląd zmienił się diametralnie.

Dawny Urząd Gminy przed remontem.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Budynek dawnego Urzędu Gminy po remoncie. Obecnie Przedszkole.
Fot. Archiwum Urzędu Gminy Karczmiska

PLAC NIEPODLEGŁOŚCI

Obok tego budynku znajduje się plac, na którym mieszkańcy miejscowości postawili pomnik. Upamiętnia on poległych w czasie walk o niepodległość z I wojny światowej i wojny bolszewickiej 1920 r. Plac i pomnik również przeszedł metamorfozę. Odnowiony stał się miejscem świętowania co roku w dn. 11 listopada rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Mieszkańcy składają tu kwiaty i zapalają znicze w pamięci i w hołdzie poległym.

*Odświeżenie pomnika z 1936 r.
Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i
Domu Kultury w Karczmiskach*

*Pomnik i plac
przed rewitalizacją.
Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki
i Domu Kultury w Karczmiskach*

Obecny wygląd pomnika (2020 r.).

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmisskach

ŻŁOBEK

Niedaleko, ale na terenie parku okalającego dwór w Karczmisskach po stronie zachodniej znajduje się budynek mieszczący obecnie żłobek. Wybudowany został pod koniec lat sześćdziesiątych XX w. przy udziale mieszkańców miejscowości i przeznaczony na ośrodek zdrowia. Tę funkcję pełnił do 2000 roku. Należy wspomnieć, że budynek przeszedł na własność powiatu w 1999 r. w wyniku powstania samorządów powiatowych i przejęcia przez nich obowiązku organizowania służby zdrowia. Jednocześnie powstała możliwość organizowania prywatnej praktyki lekarskiej. Lekarze z Karczmissk z tej możliwości skorzystali. Powstała prywatna przychodnia lekarska o nazwie „Panaceum”. Wybudowana w innym miejscu i przystosowana do obecnych wymagań. Budynek po ośrodku zdrowia przejęty przez powiat był niewykorzystywany do czasu, aż władze samorządu gminnego odkupiły go od powiatu i przeznaczyły na żłobek. Wykonano remont budynku i przystosowano go do obecnie pełnionej funkcji.

Budynek byłego ośrodka zdrowia przed remontem.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Obecny wygląd żłobka w Karczmiskach.

Fot. Zdjęcie z 2020 r.

PRZYCHODNIA „PANACEUM” s.c.

Zobaczmy zatem jaką metamorfozę przeszło miejsce, gdzie funkcjonuje obecnie Prywatna Praktyka Lekarza Rodzinnego „Panaceum”.

Budynek powstał na działce zakupionej przez obecnych właścicieli od Gminnej Spółdzielni w Karczmiskach.

Działka z budynkiem drewnianym GS Karczmiska.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Przychodnia „Panaceum”.

Fot. Zdjęcie z 2020 r.

SZKOŁA PODSTAWOWA

Przenieśmy się teraz na teren parku od strony południowo-zachodniej. Tu mieści się obecnie lokalna baza oświatowa, składająca się z budynku szkoły podstawowej, byłego gimnazjum oraz nowoczesnej hali sportowej.

Pierwszy budynek szkoły podstawowej wybudowano w 1976 r. Tuż obok powstał czteropiętrowy budynek tzw. Dom Nauczyciela.

Szkoła podstawowa.

Fot. Zdjęcie z 2020 r.

Gimnazjum wybudowane przez władze samorządowe w 2003 r.

Fot. Archiwum Zespołu Szkół w Karczmiskach

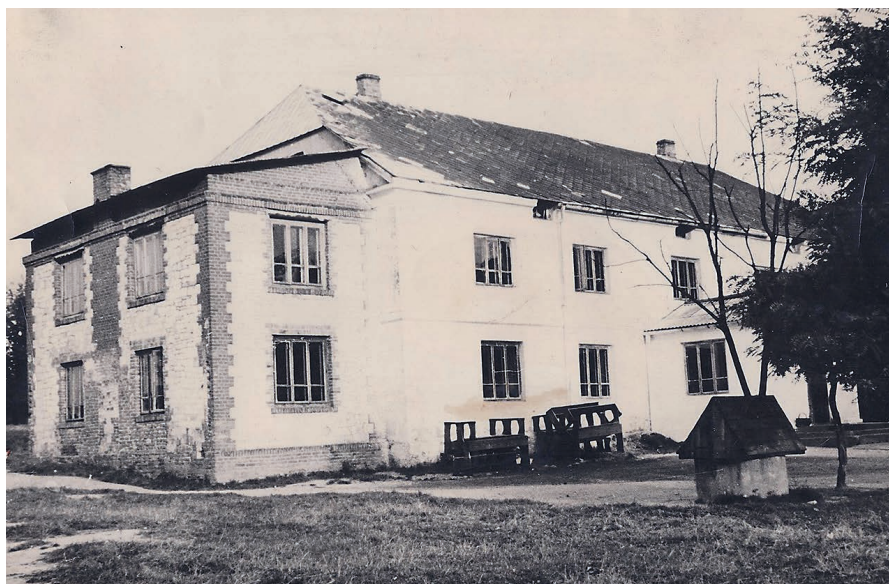

Hala Sportowa wybudowana została na potrzeby szkół i organizacji społecznych oraz mieszkańców w 2014 r.

Fot. Archiwum Urzędu Gminy Karczmiska

SPICHLERZ

Przemierzamy się dalej w kierunku północno-wschodnim. Tu znajduje się dawny spichlerz dworski, który po wojnie pełnił funkcję budynku szkoły podstawowej, a następnie od 1982 r. budynku Urzędu Gminy.

Zdjęcie spichlerza dworskiego przystosowanego na potrzeby szkoły podstawowej.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Budynek Urzędu Gminy po remoncie (2020 r.).

Fot. Archiwum Urzędu Gminy Karczmiska

Na uwagę zasługuje tu także wewnętrzna metamorfoza i przystosowanie do pełnionej funkcji, które nastąpiło po remoncie wykonanym w latach 2014-2017.

Zdjęcie wnętrza budynku UG przed remontem.

Fot. Archiwum Urzędu Gminy Karczmiska

Zdjęcie wnętrza budynku UG przed remontem.

Fot. Archiwum Urzędu Gminy Karczmiska

Zdjęcie wnętrza budynku UG obecnie.
 Fot. Archiwum Urzędu Gminy Karczmiska

Zdjęcie wnętrza budynku UG obecnie.
 Fot. Archiwum Urzędu Gminy Karczmiska

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY

Odwiedzmy teraz miejsce, gdzie znajduje się kościół i cmentarz w Karczmiskach. Pierwsze wzmianki o świątyni pochodzą z 1458 r. – był to kościół drewniany. Następne wzmianki mówią o drewnianej świątyni, którą ufundował Jerzy Lubomirski, podkomorzy koronny, w 1723 r. W 1842r. drewniana świątynia spłonęła, a na tym miejscu dzięki staraniom ks. Jana Bałuszyńskiego i ówczesnego właściciela Karczmisk Ignacego Wessla wybudowano istniejący do dziś kościół murowany.

Obok znajduje się drewniana dzwonnica wzniesiona równocześnie z drewnianym kościołem z 1723 r. Ocalała z pożaru i w tej formie istnieje do dziś.

Niestety dysponujemy tylko takimi fotografiami jakie tu przedstawiamy.

Kościół przed remontem.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Dzwonnica dawniej.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Kościół obecnie.

Fot. Zdjęcie z 2019 r.

PODWORSKI BUDYNEK GOSPODARCZY

Metamorfozę przeszły także budynki, które zostały sprywatyzowane i przestały pełnić funkcję publiczną. Jako przykład służyć może zmiana przeznaczenia i wizerunku budynku dworskiego służącego najpierw jako gospodarczy, następnie jako warsztaty dla szkoły zawodowej, a obecnie prywatny właściciel Pan Andrzej Kuchta przeznaczył go na sklep wielobranżowy.

Zdjęcie budynku jako warsztatów szkoły zawodowej.
Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Zdjęcie współczesne budynku jako sklepu Pana Andrzeja Kuchty.

TEREN PO DAWNYCH „CZWORAKACH”

W północno-wschodniej części obszaru zajmowanego przez dawne budynki dworskie, mieściła się baza Gminnej Spółdzielni w Karczmiskach składająca się z czterech budynków wybudowanych w latach sześćdziesiątych XX wieku. Największą metamorfozę możemy zaobserwować na przykładzie dawnego pawilonu handlowego. Obecny właściciel Nałęczowska Spółdzielnia Rolniczo-Handlowa wykonała spektakularny remont i budynek zmienił zupełnie wygląd nie zmieniając jednocześnie swego przeznaczenia. Spółdzielnia jako jedna z nielicznych przetrwała „dziką” reprivatyzację lat 90. XX w. i swoje obiekty handlowe ma w kilku miejscach regionu. Obecnie przekształciła się w Nałęczowską Spółkę Handlową Sp. z o. o.

Pawilon handlowy GS Karczmiska.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Zdjęcie obecnie funkcjonującego sklepu Nałęczowskiej Spółki Handlowej Sp. z o. o. w Nałęczowie

Fot. Archiwum Nałęczowskiej Spółki Handlowej

AGRONOMÓWKA

Zobaczymy jeszcze jeden przykład zmiany wizerunku budynku i otoczenia po zmianie właściciela. Jest to dawny budynek agronomówki wybudowany w latach 1961-1962, a sprywatyzowany w 1994 r. Jako własność Skarbu Państwa służył zadaniom służby rolnej, ale także jako mieszkanie dla agronoma lub na wynajem. Po sprywatyzowaniu pełni funkcję budynku mieszkalnego dla jego właściciela.

Zdjęcie budynku jako agronomówki.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Zdjęcie współczesne prywatnej posesji z 2020 r.

PRZESTRZEŃ PUBLICZNA

Popatrzmy wreszcie jak zmieniło się nasze otoczenie: place, ulice, park, skwery zieleni. Błotniste ścieżki, wyboiste drogi i dzikie gęstwiny zmieniły się w piękne ulice z chodnikami dla pieszych, mające obecnie swoje nazwy oraz uporządkowane zakątki zieleni z alejami spacerowymi i oświetleniem jak np. w parku.

Zdjęcia archiwalne parku.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Zdjęcie parku przed renowacją.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Zdjęcie parku przed renowacją.

Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Zdjęcie parku obecnie.

Fot. Zdjęcie z 2018 r.

Zdjęcie parku obecnie.

Fot. Zdjęcie z 2020 r.

Skwerek z rondem dawniej (obok urzędu gminy).

Fot. Archiwum Urzędu Gminy Karczmiska

Skwerek z rondem po remoncie (obok urzędu gminy).

Fot. Archiwum Urzędu Gminy Karczmiska

Ulica Centralna przed remontem.

Fot. Archiwum Urzędu Gminy Karczmiska

Ulica Centralna po remoncie.

Fot. Archiwum Urzędu Gminy Karczmiska

Ulica Starowiejska przed remontem obok banku spółdzielczego.
Fot. Archiwum Gminnej Biblioteki i Domu Kultury w Karczmiskach

Ulica Starowiejska po remoncie.
Fot. Zdjęcie z 2020 r.

ZAKOŃCZENIE

Zmieniła się nie tylko nasza przestrzeń publiczna. Niezwykle metamorfozy zaszły także w naszych prywatnych siedliskach. Zmieniły się nasze domy i ich otoczenie. Nasza miejscowość pięknieje. Dzieje się tak dlatego, że chcemy aby otoczyła nas piękna i zadbana przestrzeń, ale też dlatego że możemy sobie na to pozwolić. Miejsca, o które nikt nie dba i nie inwestuje niszczeją, popadają w ruinę i znikają. To także metamorfozy, lecz te negatywne i często wspominamy je ze smutkiem.

Chcemy jednak oglądać pozytywne zmiany i doświadczać dumy i radości z rozwoju przestrzeni, która nas otacza. Żyjemy we wspaniałych czasach rozwoju. Korzystamy z faktu przynależności Polski do Unii Europejskiej i potrafimy korzystać z funduszy przeznaczonych na odbudowę i postęp w wielu dziedzinach.

Na tym kończymy naszą podróż w czasie i przestrzeni za pomocą wyobraźni wykorzystując dostępne fotografie odwiedzonych miejsc. Jeśli ktoś czuje niedosyt to bardzo nam to pochlebia i zachęcamy do dalszej podróży we własnym zakresie.

Ze względu na czas powstania publikacji w okresie panującej na świecie i u nas pandemii koronawirusa covid-19 odwiedziliśmy tylko niektóre miejsca użyteczności publicznej, co nie oznacza, że tylko te uległy metamorfozie. Jeżeli posiadacie w swoich prywatnych zbiorach stare fotografie, poprzeglądajcie je, a wzruszające wspomnienia i pozytywne emocje są gwarantowane. Miłej podróży życzy Państwu autorka tej publikacji.

Barbara Rudnicka

PODZIĘKOWANIA

Serdeczne podziękowania za życzliwość i wsparcie również finansowe przy powstawaniu tej publikacji kieruję do:

Pani Ewy Nowaczek – Dyrektora GBiDK w Karczmiskach,

Pana Janusza Goliszka – Wójta Gminy Karczmiska,

Pana Marcina Chojnackiego – Animatora kultury w GBiDK w Karczmiskach za skład i opracowanie graficzne publikacji,

Pana Marka Mokijewskiego – członka Klubu Seniora za udostępnienie fotografii,

Pana Marcina Dyki – pracownika Urzędu Gminy w Karczmiskach za udostępnienie fotografii,

Pana Edwarda Rudnickiego – Prezesa Klubu Seniora za wskazówki merytoryczne przy opisywaniu zdjęć i pomoc organizacyjną przy wydaniu publikacji,

Pana Andrzeja Jacka Kuchty,

Nałęczowskiego Stowarzyszenia Rozwoju i Promocji.

**GMINA
KARCZMISKA**

